

УДК 631.164.23

*Костіна Т.Ю.,
старший викладач кафедри менеджменту,
Бровдій В.В.,
асистент кафедри обліку і аудиту та фінансів,
Карпатський інститут підприємництва
ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»*

РОЛЬ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ЩОДО ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Постановка проблеми. Актуальність теми зумовлена тим, що нині оздоровлення економіки неможливе без активізації інвестування (у тому числі іноземного), пошуку надійних і стабільних джерел інвестицій і, врешті-решт, сприятливого інвестиційного клімату. Водночас розвитку української економіки великою мірою повинна сприяти ефективна інвестиційна діяльність усіх суб'єктів господарювання, оскільки за будь-яких умов вона створює матеріальну базу суспільства і сприяє поліпшенню добробуту населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною і методологічною основою дослідження стали праці вітчизняних і закордонних вчених, громадських організацій, пов'язаних з проблемами інвестиційного управління й ефективності, законодавчі та нормативні акти України з питань інвестиційної діяльності. Проблема залучення іноземного капіталу належить до актуальних питань, які дискутуються у світовій та вітчизняній економічній літературі. Особливості залучення іноземних інвестицій в економіку України вивчали такі вчені, як Медвідь Я. Ф., Ніколаєва Я. І., Харламова Г. О., Чернишова А. О., Шик Л. М., Скоробогатова Н. Є. та інші. Водночас, питання щодо особливостей залучення іноземних інвестицій надзвичайно різноманітні та багатопланові, тому вимагають додаткового вивчення.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в розробці рекомендації щодо створення сприятливих умов для іноземного інвестування, які сприятимуть структурній перебудові економіки. Для досягнення зазначеної мети необхідно виконати такі завдання: виявити чинники структурних зрушень в економіці; визначити методологічні засади залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ), проаналізувати інвестиційний клімат і тенденції залучення іноземних інвестицій в економіку країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією із найважливіших складових економічної політики держави є інвестиційна політика. В сучасних умовах фінансово-економічної кризи вона набуває особливого пріоритету. Інвестиційна політика повинна сприяти піднесенню економіки, підвищенню ефективності виробництва, забезпеченню соціально-економічної стабільності та вирішенню екологічних проблем.

Важливу роль у залученні та використанні іноземних інвестицій відіграє держава, регулюючи рівень припливу іноземних інвестицій через реалізацію інвестиційної політики. Сучасна інвестиційна політика в Україні має доволі суперечливий та непослідовний характер, оскільки не завжди враховується специфіка економіки держави, що розвивається. Інвестиційна політика має бути спрямована на усунення перешкод та запровадження стимулів для інвестування, захисту прав інвесторів [2, с. 107].

Аналіз надходження іноземних інвестицій в Україну свідчить, що на сьогодні держава не створила належної бази для залучення капіталів з-за кордону. Тому найважливішими умовами залучення іноземних інвестицій є стабілізація макроекономічного середовища [1].

Однією з важливих умов реформування української економіки є ефективне регулювання процесу структурних зрушень з боку держави. Реалізація такої політики передбачає розробку сценарію структурно-інвестиційних заходів з огляду на критерії економічної необхідності в даних умовах господарювання.

Також погоджуємося із ствердженням науковця Харламової Г. О., що до основних факторів, які стримують формування економічного середовища, сприятливого для залучення іноземних інвестицій, слід віднести невизначеність пріоритетів ринкового трансформування економіки та повільність процесів приватизації [6].

Науковці Шик Л. М. і Скоробогатова Н. Є. виділяють серед основних перешкод щодо активізації інвестиційної діяльності в Україні нестабільність вітчизняного законодавства, нерозвиненість ринкової та банківської інфраструктури, надмірний податковий тиск, бюрократизм і корупцію в органах влади та інші [8, с. 223].

Підвищення інвестиційної діяльності вимагає перш за все відповідного нормативно-правового забезпечення. За останні роки у законодавчій сфері здійснено декілька кроків, які дозволяють

сподіватися на ефективні зрушення для збільшення припливу інвестицій. Так, з 1 січня 2012 року набрав чинності Закон України «Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна», який визначає правові та організаційні засади відносин, пов'язаних з підготовкою та реалізацією інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна» [5]. Також прийнято Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо стимулювання інвестицій у вітчизняну економіку», положення якого спрямовані на створення привабливого інвестиційного клімату через звільнення від оподаткування доходів, які виникають у разі валютних коливань при внесенні інвестицій [4].

Інвестори визначають доцільність розміщення коштів в країнах світу, даючи оцінку інвестиційному клімату. Проаналізувавши динаміку показників індексу інвестиційної привабливості України за досліджуваний період, яку подає Європейська Бізнес Асоціація (див. рис. 1), можна стверджувати, що в цілому даний показник є досить на низькому рівні.

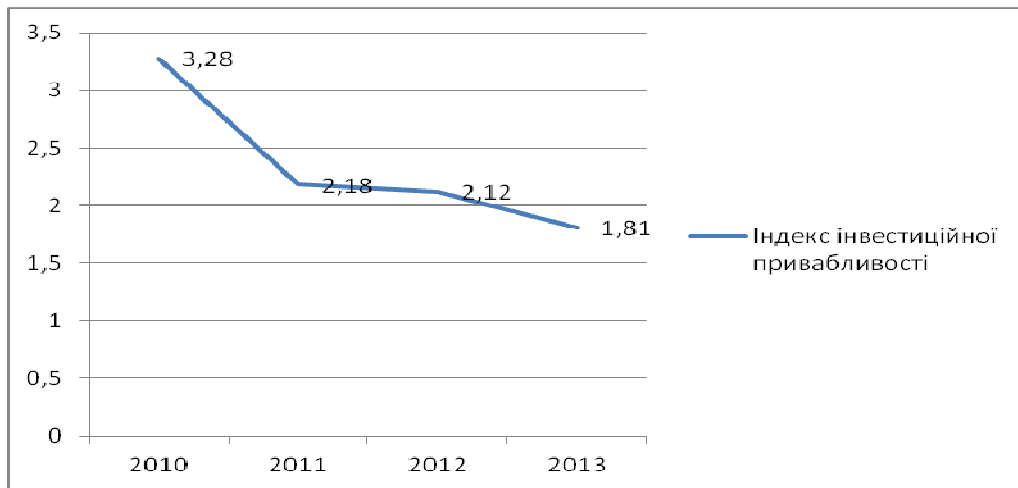

Рис. 1. Динаміка індексу інвестиційної привабливості України за 2010-2013 роки (за 5-бальною шкалою)

Джерело : [3]

На кінець 2010 року даний показник досяг максимального рівня за 2010-2013 роки – 3,28. У наступні роки спостерігалася значне зниження індексу інвестиційної привабливості. Так, у 2011 році показник знизився на 1,1 і становив 2,18. У 2012 році також спостерігалася негативна тенденція – індекс інвестиційної привабливості знизився на 0,06 і досягнув позначки 2,12. Підготовка до підписання Україною Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом спричинили зріст індексу інвестиційної привабливості у третьому кварталі 2013 року після майже дворічних стабільно низьких експертних оцінок. Те, що ці очікування бізнесу не справдилися, призвело до суттєвого падіння індексу у четвертому кварталі до найнижчого рівня за всю історію його вимірювання – до 1,81. Очікування на перший квартал 2014 року були також негативними, експерти вважають, що інвестиційний клімат в Україні буде й далі погіршуватися. Вперше за всю історію вимірювань експерти практично не називали позитивних змін у інвестиційному кліматі. Були лише поодинокі спроби знайти позитив у тому, що в процесі підготовки до Вільнюського саміту були зроблені деякі кроки у напрямку Євроінтеграції. Проте, у зв'язку з теперішньою політичною та економічною ситуацією в Україні, робити будь-які прогнози щодо рівня інвестиційної привабливості країни є недоцільним [7, с. 87].

Отже, Україна має несприятливий клімат для залучення іноземних коштів, що, в першу чергу, пов'язано з несприятливою політичною та економічною ситуацією в країні. Тому, на кінець 2013 року індекс інвестиційної привабливості України сягнув рекордно низького рівня. Це в основному пов'язано зі зривом підписання асоціації з Європейським Союзом. Всі ці чинники роблять неможливим прогнозування даного показника на наступні періоди.

Чистий приплив прямих іноземних інвестицій в Україну в 2013 році становив 2,86 млрд. доларів, що удвічі менше від показника 2012 року в 6,013 млрд. доларів [3]. Згідно із даними, станом на 1 січня 2014 року обсяг прямих іноземних інвестицій, внесених в економіку України з початку інвестування, становив 58,157 млрд. доларів.

Зокрема, у четвертому кварталі 2013 року порівняно з третім кварталом чистий приплив інвестицій становив 1,592 млрд. доларів, а кількість країн-інвесторів знизилася на 2 – до 136 країн.

На кінець року основними інвесторами України залишаються такі країни: Кіпр – 19,036 млрд. доларів; Німеччина – 6,292 млрд. доларів; Нідерланди – 5,562 млрд. доларів; РФ – 4,287 млрд. доларів; Австрія – 3,258 млрд. доларів; Велика Британія – 2,714 млрд. доларів; Британські Віргінські

острови – 2,494 млрд. доларів; Франція – 1,826 млрд. доларів; Швейцарія – 1,325 млрд. доларів; Італія – 1,268 млрд. доларів. На ці країни припадає майже 83% від загального обсягу прямих інвестицій [3].

Крім того, загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, направлених в українську промисловість, становить 18,013 млрд. доларів, або 31% від їх загального обсягу, в установи фінансової і страхової діяльності – 15,349 млрд. доларів, або 26,4%, на підприємства торгівлі і ремонту автотранспорту – 7,56 млрд. доларів, або 13%, у ринок нерухомості – 4,371 млрд. доларів, або 7,5%, у наукову і технічну діяльність – 3,448 млрд. доларів, або 5,9%.

Заборгованість українських підприємств за кредитами і позиками, торговими кредитами та іншими зобов'язаннями перед прямими іноземними інвесторами на 1 січня 2014 року становила 10,155 млрд. доларів.

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку країни, включаючи акціонерний капітал і боргові інструменти, на 1 січня 2014 року становив 68,312 млрд. доларів.

Обсяг прямих інвестицій з України в економіку країн світу на 1 січня 2014 року становив 6,575 млрд. доларів, зокрема до країн ЄС – 6,061 млрд. доларів, або 92,2% від їх загального обсягу, до країн СНД – 412,5 млн. доларів, або 6,3%, до інших країн світу – 102,1 млн. доларів, або 1,5%.

Прямі інвестиції з України надходили до 46 країн світу, переважна частка – до Кіпру (88,5%) [3].

Тому, вважаємо, що політика держави повинна бути сконцентрована на:

- зниженні рівня тінізації економіки;
- створенні рівних умов для діяльності суб'єктів господарювання незалежно від форми власності та походження капіталу;
- формуванні ефективного конкурентного середовища;
- створенні додаткових економічних стимулів для залучення інвестицій у пріоритетні галузі економіки;
- розвитку й використанні інноваційного потенціалу України;
- налагодженні співпраці з ключовими недержавними та громадськими організаціями й установами, які готові брати участь у формуванні та реалізації державної політики щодо інвестицій та інновацій.

Усі ці елементи нової інвестиційно-інноваційної системи, спрямовані на поліпшення підприємницького й інноваційного клімату в державі, найближчим часом потрібно запровадити.

Висновки з проведеного дослідження. Для подальшої активізації іноземного інвестування державі необхідно, насамперед, розв'язати проблеми макроекономічної стабільності та активізувати дію комплексу важелів регулювання інвестиційної діяльності, а саме: створити нормативно-правові та соціально-економічні основи збільшення необхідних обсягів іноземних інвестицій; суворо дотримуватися визначених пріоритетів у розвитку національної економіки; мати ефективний механізм публічного контролю за їх виконанням; контролювати та певним чином регулювати галузевий розподіл іноземних інвестицій; мати зважену, обґрунтовану політику щодо встановлення податкових пільг; активізувати кредитну політику, розвивати практику надання гарантій під іноземні кредити не лише урядом чи НБУ, а й комерційними банками.

Бібліографічний список

1. Іноземні інвестиції в Україні. – К. : Редакційно-видавниче відділення УкрІНТЕІ, 2004. – 248 с.
2. Медвідь Я.Ф. Державне управління інвестиційною діяльністю в Україні / Я.Ф. Медвідь, Я.І. Ніколаєва // Наукові праці МАУП. – 2011. – Вип. 1. – С. 107-112.
3. Офіційний сайт державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо стимулювання інвестицій у вітчизняну економіку : Закон України від 17.11.2011 р. № 4057-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>.
5. Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна» : Закон України від 21.10.2010 р. № 2623-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.
6. Харламова Г.О. Оцінювання привабливості об'єктів інвестування / Г.О. Харламова // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 9. – С. 73-79.
7. Чернишова Л.О. Особливості залучення та стимулювання іноземного інвестування в Україні / Л.О. Чернишова, В.В. Сазанова // Бізнес Інформ. – 2013. – № 2. – С. 87-90
8. Шик Л.М. Стан іноземного інвестування в Україну: проблеми та шляхи їх вирішення / Л.М. Шик, Н.Є. Скоробогатова // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – № 3 (7). – С. 217-224.

References

1. *Inozemni investytsii v Ukraini* [Foreign investments in Ukraine] (2004), Redaktsiino-vydavnyche viddilennia UkrINTEI, Kyiv, Ukraine, 248 p.

2. Medvid, Ya.F. and Nikolaieva, Ya.I. (2011), "State regulation of investment activity in Ukraine", *Naukovi pratsi MAUP*, iss. 1, pp. 107-112.
3. *Ofitsiyni sait derzhavnoho komitetu statystyky Ukrainy* [The official website of State Statistics Committee of Ukraine], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (access date December 20, 2014).
4. Verkhovna Rada Ukrainy (2011), *Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy shchodo stymuliuvannia investytsii u vitchyznianu ekonomiku* [On amendments to the Tax Code of Ukraine on the promotion of investment in the domestic economy], *Zakon Ukrainy* dated 17.11.2011 no. 4057-VI, available at: <http://zakon.nau.ua/> (access date December 22, 2014).
5. Verkhovna Rada Ukrainy (2010), *Pro pidhotovku ta realizatsiiu investytsiinykh proektiv za pryntsyptom "yedyynoho vikna"* [On preparation and implementation of investment projects on the basis of the "single point of contact" principle], *Zakon Ukrainy* dated 21.10.2010 no. 2623-VI, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/> (access date December 27, 2014).
6. Kharlamova, H.O. (2008), "Evaluation attractiveness of investment objects", *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 9, pp. 73-79.
7. Chernyshova, L.O. and Sazanova, V.V. (2013), "The peculiarities of attracting and stimulating foreign investments in Ukraine", *Biznes Inform*, no. 2, pp. 87-90.
8. Shyk, L.M. and Skorobohatova, N.Ye. (2010), "The state of foreign investments in Ukraine: problems and ways of solution", *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*, no. 3 (7), pp. 217-224.

Костіна Т.Ю., Бровдій В.В. РОЛЬ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ЩОДО ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Мета – розробити рекомендації щодо створення сприятливих умов для іноземного інвестування, які сприятимуть структурній перебудові економіки.

Методика дослідження. У процесі дослідження використані такі методи: метод наукової абстракції – для формування теоретичних узагальнень і висновків; метод дедукції та індукції – для розкриття змісту інвестиційної політики; статистико-економічний метод – для оцінки інвестиційної привабливості; графічний метод – для відображення статистичної та аналітичної інформації; метод стратегічного аналізу – для визначення шляхів підвищення результативності інвестиційної діяльності.

Результати. Встановлено, що для подальшої активізації іноземного інвестування державі необхідно, насамперед, розв'язати проблеми макроекономічної стабільності та активізувати дію комплексу важелів регулювання інвестиційної діяльності, а саме: створити нормативно-правові та соціально-економічні основи збільшення необхідних обсягів іноземних інвестицій; суворо дотримуватися визначених пріоритетів у розвитку національної економіки; мати ефективний механізм публічного контролю за їх виконанням; контролювати та певним чином регулювати галузевий розподіл іноземних інвестицій; мати зважену, обґрунтовану політику щодо встановлення податкових пільг; активізувати кредитну політику, розвивати практику надання гарантій під іноземні кредити не лише урядом чи НБУ, а й комерційними банками.

Наукова новизна. Обґрунтовано та проаналізовано основні теоретичні положення концепції залучення прямих іноземних інвестицій, формування інвестиційного клімату і визначення тенденції залучення іноземних інвестицій в економіку країни.

Практична значущість. Отримані результати дають пропозиції для регулювання інвестиційної діяльності, а також пропонуються основні шляхи щодо створення сприятливих умов для активізації іноземного інвестування.

Ключові слова: іноземні інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційний клімат, інвестиційна політика.

Kostina T.Yu., Brovdii V.V. ROLE OF UKRAINE'S POLICY AS REGARDS ATTRACTING FOREIGN INVESTMENTS

Purpose – to develop recommendations for the creation of favorable conditions for foreign investment to facilitate restructuring of the economy.

Methodology of research. During research used such methods: a method scientific abstraction – for formation of theoretical generalizations and conclusions; the method of deduction and induction – for disclosure of the contents of the investment policy; statistical and economic methods - for assessing the investment attractiveness; graphical method – for displaying statistical and analytical information; strategic analysis method – for definition of ways of increasing efficiency of investment activity.

Findings. For further activation of foreign investment the state should, above all, solve the problems of macroeconomic stability and to intensify the action of complex levers investment regulation, namely, to create a legal and socio-economic foundations increase of necessary volumes of foreign investments; adhere strictly to the defined priorities in the development of the national economy; to have effective mechanism of public control over their implementation; to control and certain way to regulate a sectoral distribution of foreign investment; to have a balanced, reasoned policy for the establishment of tax incentives; to activate a credit policy to develop practice of providing guarantees under foreign credits not only by the government or the NBU, and also commercial banks.

Originality. Substantiated and analyzed the basic theoretical conceptions to attract foreign direct investment, the investment climate and trends attraction of foreign investments to the economy.

Practical value. Obtained results give proposals for regulating investment activities, and proposes main means of creating favorable conditions for activation of foreign investment.

Key words: foreign investment, investment activity, investment climate, investment policy.

Костина Т.Ю., Бровдий В.В. РОЛЬ ПОЛИТИКИ УКРАИНЫ ПО ПРИВЛЕЧЕНИЮ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ

Цель – разработать рекомендации по созданию благоприятных условий для иностранного инвестирования, которые будут способствовать структурной перестройке экономики.

Методика исследования. В процессе исследования использованы следующие методы: метод научной абстракции – для формирования теоретических обобщений и выводов; метод дедукции и индукции – для раскрытия содержания инвестиционной политики; статистико-экономический метод – для оценки инвестиционной привлекательности; графический метод – для отображения статистической и аналитической информации; метод стратегического анализа – для определения путей повышения результативности инвестиционной деятельности.

Результаты исследования. Установлено, что для дальнейшей активизации иностранного инвестирования государству необходимо, прежде всего, решить проблемы макроэкономической стабильности и активизировать действие комплекса рычагов регулирования инвестиционной деятельности, а именно: создать нормативно-правовые и социально-экономические основы увеличения необходимых объемов иностранных инвестиций; строго соблюдать определенных приоритетов в развитии национальной экономики; иметь эффективный механизм публичного контроля за их выполнением; контролировать и определенным образом регулировать отраслевое распределение иностранных инвестиций; иметь взвешенную, обоснованную политику по установлению налоговых льгот; активизировать кредитную политику, развивать практику предоставления гарантий под иностранные кредиты не только правительством или НБУ, но и коммерческими банками.

Научная новизна. Обоснованы и проанализированы основные теоретические положения концепции привлечения прямых иностранных инвестиций, формирование инвестиционного климата и определения тенденции привлечения иностранных инвестиций в экономику страны.

Практическая значимость. Полученные результаты дают предложения для регулирования инвестиционной деятельности, а также предлагаются основные пути по созданию благоприятных условий для активизации иностранного инвестирования.

Ключевые слова: иностранные инвестиции, инвестиционная деятельность, инвестиционный климат, инвестиционная политика.